

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series18.2025.46.01>**Боровик А. В., Ковальчук Д. А.****АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ АСПІРАНТУРИ В УКРАЇНІ**

У статті здійснено науково-описове дослідження адміністративно-правового регулювання аспірантури (підготовки докторів філософії) в Україні. Розкрито актуальність проблеми формування якісних наукових кадрів та роль державного регулювання цього процесу. Проведено аналіз вітчизняних досліджень з відповідної тематики. Визначено систему нормативно-правових актів, що регулюють діяльність аспірантури: закони, підзаконні акти (постанови КМУ, накази МОН, стандарти НАЗЯВО тощо). Окреслено основні тенденції розвитку правового регулювання аспірантури – євроінтеграційні зміни, запровадження нових процедур атестації, адаптація в умовах воєнного стану. Встановлено причинно-наслідкові зв'язки нормативних нововведень (скорочення строків навчання, вимог до публікацій, обмеження на вступ у 2024 р. тощо) та їх вплив на підготовку науковців. Зроблено висновки щодо сучасного стану адміністративно-правового забезпечення аспірантури та визначено перспективні напрями подальших досліджень (удосконалення стимулів для молодих учених, підтримка наукових керівників, запозичення кращих практик ЄС у сфері PhD-підготовки).

Ключові слова: аспірантура, адміністративно-правове регулювання, доктор філософії, підготовка наукових кадрів, законодавство про вищу освіту, Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти.

Аспірантура (підготовка докторів філософії) є основною формою підготовки науково-педагогічних і наукових кадрів в Україні. Від ефективності функціонування аспірантури залежить відтворення інтелектуального потенціалу держави, розвиток її науки та інновацій.

Адміністративно-правове регулювання аспірантури становить сукупність обов'язкових норм та процедур, що визначають організаційно-правові засади функціонування закладів вищої освіти і наукових установ у сфері підготовки докторів філософії. Воно охоплює порядок вступу до аспірантури, організацію освітнього процесу та наукової роботи, процедури атестації здобувачів, визначає їхні права й обов'язки, а також встановлює вимоги до змісту, форми та результатів освітньо-наукової програми.

Як зазначає Н. Вавіліна, належне правове забезпечення мало б сприяти підвищенню якості досліджень молодих учених і відповідати потребам суспільства й економіки в висококваліфікованих кадрах. Натомість існують нагальні проблеми: скорочення кількості аспірантів і захистів дисертацій, бюрократичні перепони та застарілі вимоги, недостатні стимули для талановитої молоді залишатися в науці [13, с. 16].

Особливо актуальними стали ці питання в контексті реформування вищої освіти за європейськими стандартами та в умовах сучасних викликів для України. Відтак постає проблема оцінити сучасний стан адміністративно-правового регулювання аспірантури в Україні, виявити його прогалини й суперечності та окреслити можливі шляхи вдосконалення.

Адміністративно-правове регулювання аспірантури в Україні здійснюється багаторівневою системою нормативних актів. Базовий рівень – закони України, якими визначено правові та організаційні основи функціонування системи підготовки наукових кадрів.

Ключовим є Закон України «Про вищу освіту» 2014 року. Він уперше ввів у національний освітній простір ступінь доктора філософії (PhD) як третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти, що замінив науковий ступінь «кандидат наук» [1].

Закон визначає аспірантуру (ад'юнктуру – у військових закладах) основною формою підготовки докторів філософії, встановлює загальні вимоги до вступу, строків навчання та захисту дисертацій. Зокрема, нормативний строк підготовки PhD в аспірантурі незалежно від форми навчання становить 4 роки [1].

Також закон передбачає створення у закладах вищої освіти (ЗВО) спеціалізованих вчених рад для захисту дисертацій та встановлює, що присудження наукових ступенів здійснюється

закладом вищої освіти (науковою установою) відповідно до порядку, визначеного Кабінетом Міністрів (ст. 6, 7, 9, 26 Закону «Про вищу освіту») [1].

Інші нормативно-правові акти законодавчого рівня також виступають важливим елементом системи адміністративно-правового регулювання підготовки докторів філософії в Україні, доповнюючи та конкретизуючи її окремі аспекти в межах загальної правової конструкції освітньо-наукового рівня вищої освіти.

Так, Закон України «Про освіту» 2017 р. окреслює загальні принципи державної політики у сфері освіти, зокрема принцип академічної доброчесності, який безпосередньо стосується й аспірантів та їх наукових керівників (ст. 42 визначає поняття академічного плагіату та відповідальність за нього) [2].

Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» 2015 р. регулює питання державної атестації наукових кадрів, містить норми про підтримку молодих вчених, стипендії аспірантам, та визначає повноваження центральних органів виконавчої влади у сфері підготовки наукових кадрів (ст. 17, 18) [3].

Вказані закони сформували концептуальну та інституційну основу для системного реформування аспірантури, спрямованого на її гармонізацію із вимогами та принципами Європейського простору вищої освіти і наукових досліджень.

Наступним рівнем є підзаконні нормативні акти, передусім постанови Кабінету Міністрів України (КМУ), що конкретизують положення вищезгаданих законів.

Важливе значення має Постанова КМУ від 23 березня 2016 р. № 261, якою затверджено «Порядок підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)». Цей Порядок деталізує процедури функціонування аспірантури: вимоги до вступу, організації освітнього процесу та наукової роботи аспірантів, оформлення індивідуального плану, умови переведення, відрахування, надання академвідпусток тощо [4].

Нормативний термін навчання в аспірантурі визначено саме як чотири роки, а здобувач повинен виконати освітньо-наукову програму та провести власне наукове дослідження (підготувати дисертацію).

Значущим є те, що цим Порядком вперше на нормативному рівні закріплено здобуття ступеня доктора філософії як цільовий результат підготовки в аспірантурі, а також урегульовано порядок підготовки докторів наук у межах докторантури зі строком навчання до двох років. Вказана постанова стала механізмом імплементації положень оновленого законодавства про вищу освіту, фактично витіснивши застарілі нормативно-правові підходи, що застосовувалися впродовж попередніх десятиліть для підготовки кандидатів і докторів наук.

Процедура захисту та присудження наукового ступеня с доктора філософії (PhD) врегульована окремим актом – Постанова КМУ від 12 січня 2022 р. № 44, якою затверджено «Порядок присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії». Цей документ запровадив новий механізм атестації: створення разових спеціалізованих вчених рад для кожного окремого захисту дисертації на здобуття PhD [5].

Тобто замість постійно діючих спецрад, що функціонували раніше, тепер ЗВО чи наукова установа формує під кожен захист разову раду з 5 членів (докторів наук/PhD за спеціальністю дисертації, включно з зовнішніми рецензентами та опонентами). Рішення такої ради затверджується закладом, і на його підставі присуджується ступінь. Водночас постанова 2022 р. передбачає можливість скасування рішення разової ради апеляційною процедурою у разі виявлення порушень (наприклад, академічного плагіату). Впровадження цього порядку фактично завершило перехідний період: до 2021 р. захисти проводилися за Тимчасовим порядком, що залишав елементи старої системи. Новий же підхід децентралізував атестацію, передавши більше повноважень самим закладам, проте і більше відповідальності за якість.

Окрім вищезгаданих, Кабмін ухвалює й інші нормативні акти, важливі для функціонування аспірантури.

Так, наприклад, Постанова КМУ № 266 від 29 квітня 2015 р. затвердила Перелік галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої та фахової передвищої освіти [6].

Наступну групу нормативних джерел становлять накази Міністерства освіти і науки України (МОН), які регулюють окремі практичні питання організації аспірантури та вимоги до здобувачів. Серед найважливіших: наказ МОН № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації», що встановлює єдині правила структурування та оформлення дисертаційного рукопису (зміст, обсяг, стиль бібліографічних посилань тощо) – ці вимоги є обов'язковими для всіх здобувачів при поданні роботи до захисту [7].

Наказ МОН № 1220 від 23.09.2019 р. «Про опублікування результатів дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук» зменшив мінімальну кількість публікацій, необхідних перед захистом: з п'яти статей (вимога, що діяла раніше) до трьох статей у фахових наукових виданнях [8].

Відповідне нововведення відображає прагнення знизити формальне навантаження на аспірантів; водночас залишається дискусія, чи веде воно до покращення якості публікацій.

Так, Є. Ніколаєв відзначає, часто виконання вимоги зводиться до публікації мінімально прийнятних матеріалів у лояльних журналах, без глибокого доопрацювання за зауваженнями рецензентів [14].

Варто окремо акцентувати увагу на стандартах та методичних рекомендаціях, що визначають вимоги до якості освітньо-наукових програм аспірантури. У межах реалізації своїх повноважень Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти затверджує стандарти вищої освіти для третього (освітньо-наукового) рівня за відповідними спеціальностями (зокрема, спеціальностей 081 «Право», 051 «Економіка» та ін.).

Зазначені стандарти встановлюють перелік загальних та спеціальних компетентностей, а також програмні результати навчання, які мають бути досягнуті здобувачами ступеня доктора філософії. На основі цих документів заклади вищої освіти розробляють та впроваджують власні освітньо-наукові програми аспірантури.

НАЗЯВО також здійснює акредитацію освітніх програм підготовки докторів філософії. Зокрема, відповідно до Наказу МОН від 15.05.2024 № 686 затверджено Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, відповідно до якого аспірантська програма проходить експертизу з боку агентства (раз на 5 років) [9]. Таким чином держава через агентство контролює відповідність програм встановленим стандартам.

Варто зазначити, що за останні роки в правовому регулюванні аспірантури в Україні відбулися суттєві зміни, зумовлені як внутрішніми реформами, так і зовнішніми чинниками. Розглянемо детальніше ключові тенденції, а також їх причини й наслідки.

1. *Євроінтеграційна реформа 2014–2016 рр.* Перша хвиля змін була пов'язана з імплементацією нового закону «Про вищу освіту» (2014) та приведенням системи підготовки кадрів вищої кваліфікації у відповідність до Європейського простору вищої освіти (Болонського процесу). Внаслідок цього відбулося: запровадження ступеня доктора філософії (PhD) замість кандидата наук; перехід від державної атестації через ВАК (Вищу атестаційну комісію) до більш автономної моделі, де головну роль відіграють ЗВО та новостворене НАЗЯВО. Причиною цих змін було прагнення підвищити мобільність і визнання українських наукових ступенів за кордоном, розширити академічну автономію університетів, водночас забезпечивши належний контроль за якістю через незалежне агентство [13]. Наслідком цієї реформи стало оновлення всіх підзаконних актів: затвердження нових порядків щодо навчання та щодо захисту, впровадження нових стандартів. Загалом, ці зміни створили правові умови, близькі до європейської моделі PhD-підготовки: навчання в аспірантурі поєднує освітню складову (курси, іспити) та дослідження; аспірант захищає дисертацію у своєму ж університеті перед спеціальною радою; роль МОН зводиться до нормативного регулювання, а не ручного управління кожним захистом.

2. *Посилення вимог до результатів підготовки та одночасне спрощення формальностей.* На початковому етапі реформування аспірантури активно дискутувалося питання щодо потенційного

ризикую зниження академічних стандартів унаслідок розширення автономії закладів вищої освіти у сфері підготовки докторів філософії. Зокрема, одним із рішень, що викликало фахову увагу, стало скорочення мінімальних вимог до кількості наукових публікацій перед захистом дисертації: починаючи з 2019 року, замість п'яти публікацій достатньо трьох, опублікованих у фахових виданнях, включених до переліку, затвердженого Міністерством освіти і науки України. Такий підхід був мотивований прагненням змістити акцент із формальних кількісних показників на якість наукового доробку здобувача. Водночас, механізми контролю за якістю залишаються чинними: НАЗЯВО здійснює перевірку дисертацій на предмет академічної доброчесності, зокрема з використанням інституційних репозиторіїв та експертизи у випадку наявності обґрунтованих скарг. Окрім цього, запроваджено чітко визначений строк для завершення дисертаційного дослідження: захист має відбутися не пізніше ніж через чотири роки з моменту зарахування здобувача до аспірантури, що істотно відрізняється від попереднього підходу, коли тривалість підготовки не обмежувалася формально встановленими часовими рамками [14].

3. *Адаптація регулювання аспірантури до умов воєнного стану.* Повномасштабна війна, що триває з 2022 р., вплинула і на функціонування аспірантури, викликавши низку оперативних змін у нормативній базі. По-перше, відзначено різке зростання кількості охочих вступити до аспірантури серед чоловіків призовного віку – адже навчання на денній формі дає право на відстрочку від мобілізації [14].

Уряд відреагував на відповідну ситуацію: з 2024 р. заборонено вступ на контракт (платне навчання) за денною формою [10]. Тобто вступники, які не отримали місце державного замовлення, можуть навчатися лише за заочною або вечірньою формою (які не надають відстрочки). Це рішення спрямоване проти зловживання аспірантурою як засобом ухилення від мобілізації. Одночасно, кількість бюджетних місць в аспірантурі збільшено, хоча й не достатньо, щоб охопити всіх бажаючих.

Для тих аспірантів, які були мобілізовані або перебувають у зоні бойових дій, були запроваджені особливі умови продовження навчання. МОН видало наказ № 910 від 24.06.2024 р., що дозволяє призупиняти та поновлювати статус здобувача вищої освіти у зв'язку з військовою службою, хворобою тощо [11; 12].

Загалом же експерти звертають увагу, що система підготовки докторів філософії й досі не стала в фокусі стратегічного бачення держави – рішення ухвалюються переважно для розв'язання нагальних проблем, а не розвитку аспірантури як драйвера науки [14].

Попри оновлення нормативно-правової бази, низка системних викликів у сфері підготовки докторів філософії залишається невирішеною. Серед таких – відтік молодих науковців за кордон, переорієнтація випускників аспірантури на інші, неакадемічні сфери діяльності, гендерний дисбаланс серед здобувачів, а також обмежений попит на осіб із ступенем PhD з боку ринку праці та реального сектору економіки. Внаслідок цього мотивація значної частини аспірантів полягає радше в отриманні формального наукового ступеня, ніж у здійсненні якісного та суспільно релевантного дослідження.

Зазначені проблеми мають переважно структурний характер і виходять за межі виключно адміністративно-правового регулювання, однак потребують належного врахування під час формування державної політики. Насамперед, актуальним є запровадження дієвих стимулів до реалізації прикладних наукових досліджень, залучення представників бізнес-середовища до підтримки аспірантських програм, розвиток індустріальних PhD та інших інноваційних моделей інтеграції аспірантури з потребами економіки знань.

Таким чином, адміністративно-правове регулювання аспірантури в Україні на теперішньому етапі є доволі розгалуженим та динамічним. Нормативна база суттєво оновилася в ході освітніх реформ 2014–2016 років, що дозволило інтегрувати підготовку докторів філософії до європейського освітнього простору. Прийнято необхідні закони і підзаконні акти, що визначають усі аспекти функціонування аспірантури – від вступу до присудження ступеня. Формально створено умови для забезпечення якості: визначено державні стандарти PhD, впроваджено процедури акредитації програм НАЗЯВО, встановлено вимоги до публікацій, академічної доброчесності тощо.

Сучасна система адміністративно-правового регулювання аспірантури в Україні поєднує елементи інституційної автономії закладів вищої освіти та наукових установ – зокрема в частині

розроблення освітньо-наукових програм, організації процесу підготовки та проведення захистів дисертацій – із державним контролем за стратегічними параметрами якості через законодавчі механізми та інститути зовнішнього оцінювання, зокрема Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти.

Водночас проведений аналіз виявив низку проблемних аспектів та внутрішніх суперечностей у чинній моделі правового регулювання.

По-перше, не всі нормативні нововведення досягли очікуваного ефекту. Зокрема, зменшення мінімальної кількості наукових публікацій, необхідних для допуску до захисту, до трьох не усунуло формального підходу з боку частини аспірантів, для яких така вимога залишається радше кількісним, ніж якісним критерієм. Запроваджене обмеження строку підготовки до чотирьох років стимулює своєчасне завершення дослідження, однак не завжди враховує індивідуальні траєкторії наукового розвитку й може негативно впливати на якість дисертаційних робіт.

По-друге, низка регуляторних рішень, продиктованих актуальними соціально-політичними викликами, зокрема воєнним станом, мають побічні ефекти. Наприклад, заборона вступу на контрактну форму денного навчання у 2024 році для запобігання ухиленню від мобілізації призвела до помітного порушення вікового та гендерного балансу серед здобувачів ступеня доктора філософії.

У зв'язку з цим подальші наукові дослідження доцільно спрямувати на пошук ефективних механізмів удосконалення адміністративно-правового регулювання аспірантури, із урахуванням як національного контексту, так і найкращих європейських практик. Серед пріоритетних напрямів удосконалення варто виокремити:

- розробку дієвих правових і економічних стимулів для залучення молодих дослідників до науки, зокрема через законодавче врегулювання пільг, запровадження індивідуальних грантів і підтримку партнерства із бізнес-сектором для реалізації прикладних досліджень;
- інституційну підтримку наукового керівництва шляхом упровадження системи підвищення кваліфікації, сертифікації наукових наставників, а також відновлення матеріального і морального заохочення цієї діяльності, як це практикується у провідних університетах світу;
- удосконалення регуляторної політики на основі емпіричного аналізу реалізації нових процедур (разові спеціалізовані ради, скорочені строки навчання тощо), включно з можливістю нормативного передбачення гнучкого механізму продовження строку підготовки дисертації в обґрунтованих випадках, а також перегляду публікаційних вимог із фокусом на якісних критеріях (наприклад, врахування публікацій у рецензованих міжнародних виданнях з високим імпакт-фактором);
- розширення функціональних можливостей НАЗЯВО як суб'єкта зовнішнього забезпечення якості шляхом напрацювання методичних рекомендацій щодо розвитку дослідницького середовища в аспірантурі, а також через моніторинг професійної траєкторії випускників PhD з подальшим урахуванням цих даних при акредитації відповідних освітньо-наукових програм.

Таким чином, адміністративно-правове регулювання аспірантури має виходити за межі вузькорегуляторного підходу та виконувати стимулюючу функцію, створюючи умови для реалізації потенціалу аспірантури як інструмента формування нового покоління науковців.

Незважаючи на складнощі воєнного часу та обмеження ресурсного характеру, вітчизняна аспірантура зберігає значний кадровий і науковий потенціал. Завдання держави полягає в тому, щоб шляхом формування цілісної стратегії розвитку третього рівня вищої освіти та вдосконалення нормативної бази реалізувати цей потенціал у відповідності до кращих міжнародних стандартів. Подальші наукові дослідження можуть слугувати основою для обґрунтування таких стратегічних рішень і гармонізації національної моделі аспірантури з європейським науково-освітнім простором.

Використана література:

1. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 37–38. С. 2004.
2. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 38–39. С. 380.
3. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» від 26.11.2015 № 848-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 3. С. 25.

4. Кабінет Міністрів України. (2016). Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах) : Постанова від 23 берез. 2016 р. № 261. *Офіційний вісник України*. 2016. № 27. С. 1092.
5. Кабінет Міністрів України. (2022). Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради : Постанова від 12 січ. 2022 р. № 44. *Офіційний вісник України*. 2022. № 9. С. 456.
6. Кабінет Міністрів України. (2015). Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої та фахової передвищої освіти : Постанова від 29 квіт. 2015 р. № 266. *Офіційний вебсайт Верховної Ради України*. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-p>
7. Міністерство освіти і науки України. (2017). Про затвердження Вимог до оформлення дисертації : Наказ від 12 січ. 2017 р. № 40. *Офіційний вісник України*. 2017. № 15. С. 449.
8. Міністерство освіти і науки України. (2019). Про опублікування результатів дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук : Наказ від 23 верес. 2019 р. № 1220. *Офіційний вісник України*. 2019. № 85. С. 2892.
9. Міністерство освіти і науки України. (2024). Про затвердження Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти : Наказ від 15 трав. 2024 р. № 686. Зареєстр. в Мін'юсті України 04 лип. 2024 р. за № 1013/42358. *Офіційний вебсайт Верховної Ради України*. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1013-24#Text>
10. Що треба знати про вступ до аспірантури у 2024 році: про відстрочку, терміни і прохідний бал. (2024). *УП. Життя*. <https://life.pravda.com.ua/society/shcho-treba-znati-pro-vstup-do-aspiranturi-u-2024-roci-pro-vidstrochku-termiini-i-prohidniy-bal-302601/> [in Ukrainian].
11. Міністерство освіти і науки України. (2024). Про деякі особливості набуття та поновлення статусу здобувача вищої освіти у 2024 році : Наказ від 24 черв. 2024 р. № 910. *Офіційний сайт МОН України*.
12. Міністерство освіти і науки України. (2024). Про можливість захисту дисертації : Лист від 03 лип. 2024 р. № 1/1817-24. osvita.ua [in Ukrainian].
13. Вавіліна Н. І. (2019). Підготовка наукових кадрів як основа формування інтелектуального капіталу країни. *Наука, технології, інновації*. № 4 С. 16–24.
14. Ніколаєв Є. (2023, 7 берез.). Регулювання аспірантури по-українськи: як вийти з кола нерозважних рішень? *Газета «Світ»*. <https://skeptic.in.ua/phd-failed-regulations>

References:

1. Zakon Ukrainy “Pro vyshchu osvitu” [Law of Ukraine “On Higher Education”] (2014, July 1, No. 1556-VII). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 2014, No. 37–38, Art. 2004. [in Ukrainian].
2. Zakon Ukrainy “Pro osvitu” [Law of Ukraine “On Education”] (2017, September 5, No. 2145-VIII). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 2017, No. 38–39, Art. 380. [in Ukrainian].
3. Zakon Ukrainy “Pro naukovu i naukovo-tekhnichnu diialnist” [Law of Ukraine “On Scientific and Scientific-Technical Activity”] (2015, November 26, No. 848-VIII). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 2016, No. 3, Art. 25. [in Ukrainian].
4. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2016, March 23). Pro zatverdzhennia Poriadku pidhotovky zdobuvachiv vyshchoi osvity stupenia doktora filosofii ta doktora nauk... [On approval of the Procedure for training Doctor of Philosophy and Doctor of Sciences]. *Ofitsiyni visnyk Ukrainy*, 2016, No. 27, Art. 1092. [in Ukrainian].
5. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2022, January 12). Pro zatverdzhennia Poriadku prysudzhennia stupenia doktora filosofii... [On approval of the Procedure for awarding the degree of Doctor of Philosophy]. *Ofitsiyni visnyk Ukrainy*, 2022, No. 9, Art. 456. [in Ukrainian].
6. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2015, April 29). Pro zatverdzhennia pereliku haluzei znan i spetsialnostei... [On approval of the list of fields of knowledge and specialties]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-p> [in Ukrainian].
7. Ministry of Education and Science of Ukraine. (2017, January 12). Pro zatverdzhennia Vymoh do oformlennia dysertatsii [On approval of the Requirements for dissertation formatting]. *Ofitsiyni visnyk Ukrainy*, 2017, No. 15, Art. 449. [in Ukrainian].
8. Ministry of Education and Science of Ukraine. (2019, September 23). Pro opublikuvannia rezultativ dysertatsii... [On publication of dissertation results]. *Ofitsiyni visnyk Ukrainy*, 2019, No. 85, Art. 2892. [in Ukrainian].

9. Ministry of Education and Science of Ukraine. (2024, May 15). Pro zatverdzhennia Polozhennia pro akredytatsiiu osvithnikh prohram... [On approval of the Regulation on accreditation of educational programs]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1013-24#Text> [in Ukrainian].
10. Shcho treba znaty pro vstup do aspirantury u 2024 rotsi: pro vidstrochku, termyny i prokhidnyi bal [What to know about PhD admission in 2024: deferral, deadlines and passing score]. (2024). *UP. Zhyttia*. Retrieved from <https://life.pravda.com.ua/society/shcho-treba-znati-pro-vstup-do-aspiranturi-u-2024-roci-pro-vidstrochku-termyni-i-prohidnyi-bal-302601/> [in Ukrainian].
11. Ministry of Education and Science of Ukraine. (2024, June 24). Pro deiaki osoblyvosti nabuttia ta ponovlennia statusu здобувача... [On some peculiarities of acquiring and restoring student status]. Retrieved from <https://mon.gov.ua> [in Ukrainian].
12. Ministry of Education and Science of Ukraine. (2024, July 3). Pro mozhlyvist' zakhystu dysertatsii [On the possibility of dissertation defense]. Retrieved from <https://osvita.ua> [in Ukrainian].
13. Vavilina, N. I. (2019). Pidgotovka naukovykh kadriv yak osnova formuvannia intelektualnoho kapitalu krainy [Training of scientific personnel as a basis for intellectual capital formation]. *Nauka, tekhnolohii, innovatsii*, 2019 (4), 16–24. [in Ukrainian].
14. Nikolaiev, Ye. (2023, March 7). Rehuliuivannia aspirantury po-ukrainsky: yak vyity z kola nerozvaznykh rishen? [Regulation of postgraduate education in Ukraine: how to escape the circle of ill-considered decisions?]. *Hazeta "Svit"*. Retrieved from <https://skeptik.in.ua/phd-failed-regulations> [in Ukrainian].

Borovyk A. V., Kovalchuk D. A. Administrative-legal regulation of postgraduate studies in Ukraine

The article provides a descriptive scholarly analysis of the administrative and legal framework governing postgraduate studies (Doctor of Philosophy training) in Ukraine. It outlines the problem of ensuring high-quality training of academic and research personnel and the role of state regulation in this process. A review of prior research is conducted, covering Ukrainian and a selection of foreign studies on the topic. The system of normative legal acts regulating PhD training is identified, including laws and subordinate legislation (Cabinet of Ministers' resolutions, orders of the Ministry of Education and Science, provisions of the National Agency for Higher Education Quality Assurance, etc.). The main trends in the development of legal regulation of postgraduate education are described – European integration-driven changes, the introduction of new procedures for dissertation defense and degree conferral, and adaptation measures under martial law conditions. The causes and effects of recent regulatory innovations are analyzed: for example, the shortening of doctoral training periods, publication requirements for dissertations, and restrictions on admissions in 2024. The impact of these changes on the preparation of researchers is evaluated. The article concludes with an assessment of the current state of administrative-legal support for postgraduate training in Ukraine and outlines prospects for further research, such as improving incentives for young scientists, supporting PhD supervisors, and adopting best EU practices in PhD education.

Key words: postgraduate studies, administrative-legal regulation, Doctor of Philosophy (PhD), research personnel training, higher education legislation, quality assurance agency.

Дата першого надходження рукопису до видання: 03.07.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 23.08.2025

Дата публікації: 31.10.2025